

AASTARAAMAT 2013

**ÜLEVAADE RAHAPESU ANDMEBÜROO
TEGEVUSEST 2013. AASTAL**

TALLINN 2014

SISUKORD

1.	15 AASTAT RAHAPESU TÕKESTAMIST EESTIS	5
2.	ÜLEVAADE RAHAPESU ANDMEBÜROO TÖÖTULEMUSTEST 2013. AASTAL	7
2.1.	Ülevaade büroole laekunud teadetest ja nende analüüsimisest	7
2.2.	Ülevaade büroo edastatud materjalidest	11
2.3.	Siseriiklik koostöö ja koolitused	13
2.4.	Rahvusvaheline koostöö	14
2.5.	Järelevalve	14
3.	RAHAPESU KOHTULAHENDID 2013. AASTAL	16
3.1.	Rahapesuskeemid	17
4.	ETTEVAATAVALT AASTASSE 2014	19

EESSÕNA

2013. aasta oli rahapesu tõkestamise valdkonnas tegus. Kõikidelt Eesti rahapesu tõkestamisega tegelejatelt nõudis palju energiat Euroopa Nõukogu rahapesu ekspertide komitee MONEYVALi neljas hindamisvoor Eestis. MONEYVALi hindajad hindavad ühtse metodoloogia alusel nende Euroopa Nõukogusse kuuluvate riikide rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise valdkonna vastavust FATFi (*Financial Action Task Force*) standarditele, mis ei ole FATFi liikmed. Kui varasematel hindamistel on keskendatud regulatsioonide olemasolule ja nende täitmise kontrollimisele, siis neljandas voorus on fookus efektiivsusel ehk sellel, kas ja kuidas on olemasolevad regulatsioonid reaalselt tulemust andnud. Varasematel hindamisvoorudel on Eestil läinud hästi ja loodetavasti saab Eesti ka neljandas voorus head tulemused. Nädalasele kohapealsele hindamisvisiidile, mille jooksul intervjueriti sadu era- ja avaliku sektori esindajaid, eelnes intensiivne eeltöö, mille käigus koguti statistikat ja kirjutati ülevaateid, millest vormus rohkem kui 300lehekülje pikkune küsimustiku vastus. 2014. aastal koostavad hindajad raporti, mille osas toimub eelkohtumine ja praeguse ajakava järgi on põhikaitmine planeeritud 2014. aasta septembris toimuvale MONEYVALi plenaaristungile.

Lisaks MONEYVALi hindamisele toimus paralleelselt ka Eesti riigi rahapesu riskihindamine (*National Risk As-*

essment), mille aluseks on Eesti võtnud vastava Maailmapanga meetodika. Ka selle protsessi käigus on toimunud töögruppide kohtumised ning eesmärgiks on saada põhjalik Eesti rahapesu ja terrorismi rahastamise riskide kaardistus. Ka riskihindamise protsess jätkub 2014. aastal. Aasta lõpuks valmib Eesti riskihinnang, mis annab ülevaate Eesti rahapesu ja terrorismi rahastamise riskidest, mille alusel saab tuvastatud riskide maandamiseks koostada tegevusplaani.

Riskihindamise koostamise ja MONEYVALi hindamises osalemine on rahapesu andmebüroolt võtnud palju ressursi, samuti on tõusnud märgatavalt rahapesu andmebüroo halduskoormus seoses järjest kasvava vajadusega esindada ennast kohtus. Nimetatud vajadus on tinginud ka olukorra, kus sisemiste ümberkorralduste tulemusena loodi nõuniku ametikoht, mille on täitnud rahapesu andmebüroo pikaajaline juht Arnold Tenusaar. Nõuniku peamisteks tegevusvaldkondadeks on olnud rahapesu andmebüroo kohtus esindamine ja selleks vajaliku kirjatöö koostamine ning seadusloomeprotsessides rahapesu andmebüroo panuse andmine.

Selle kõige kõrval on rahapesu andmebüroo jätkanud ka oma igapäevategevustega, millest annab ülevaate käesolev aastaraamat.

1.

15 AASTAT RAHAPESU TÕKESTAMIST EESTIS

1. juulil 2014 tähistab rahapesu andmebüroo oma 15. sünnipäeva. Sama kaua on kehtinud ka rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seadus, mis sai olulisel määral uue sisu 2007. aasta lõpus, mil harmoneeriti Eesti õigusesse Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2005/60/EÜ rahandussüsteemi rahapesu ning terrorismi rahastamise eesmärgil kasutamise vältimise kohta. Seega on õige aeg vaadata tagasi tehtule ja seada sihte tulevikuks.

Hea meel on tõdeda, et need kaks töötajat, kes alustasid 1. juulil 1999 rahapesu andmebüroos tööd, töötavad siin ka 2014. aastal. Inimesed on kahtlemata olnud rahapesu andmebüroo suurimaks väärtuseks. Aja jooksul on küll meeskond mõnevõrra vahetunud, teisiti poleks see sedavõrd pika aja jooksul võimalikki, kuid rõõmu teeb see, et palju on ka staažikaid töötajaid, kes on ühise eesmärgi saavutamise nimel töötanud juba enam kui viis aastat.

1999. alustas rahapesu andmebüroo väikese meeskonnaga ilma eelneva eeskuju ja kogemusega. Ka riigi toetus oli napp. Kõigepealt tuli luua toimiv koostöö pankadega, mis õnnestus tänu Pangaliidu abile kiiresti. See koostöö toimib edukalt tänaseni. Ka rahvusvaheline tunnustus tuli peatselt tänu büroo esimese juhi eelnevale rahvusvahelise politsei-koostöö kogemusele Interpoli rahvuslikus keskbüroos.

Aastatega tulid kogemused ja teadmised ning aktiivne selgitustöö hakkas vilja kandma. Kui esimese viie aasta

jooksul jõudis uurimisasutustele saadetud materjalidest kohtusse üheksa ning neist süüdimõistva kohtuotsuseni rahapesus ainult üks, siis tänaseks on rahapesu tõkestamine ja kriminaaltulu konfiskeerimine jõudnud riikliku prioriteedi seisusesse. Eestis rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamiseks võetud meetmed ning nende toimimine on saanud rahvusvaheliselt kõrge hinnangu. Seaduse kohustatud subjektid on nende aastate jooksul olnud headeks partneriteks rahapesu andmebüroole ning mainitud rahvusvaheline tunnustus on olnud meie ühise töö vilii.

15 aastaga on rahapesu tõkestamise valdkonnas palju muutunud. Täna tagasi vaadates saab nentida, et siis tehtud valikud olid õiged ja aitasid Eesti rahapesu tõkestamise süsteemi väga heale tasemele. Näiteks saavad Eestis kõik kuriteod olla rahapesu eelkuritegudeks. See aitab meil ennetada probleeme, millega on silmitsi välisriikide kolleegid, kus pikalt uuritud rahapesu kaasused tuleb lõpetada, kuna eelkuritegu ei kvalifitseeru rahapesu eelkuriteoks. Samuti on end õigustanud rahapesu andmebüroo struktuurilise paiknemise valik, kus Eestis on rahapesu andmebüroo politsei osa.

Ka globaalselt on rahapesu tõkestamise süsteemi arengus alates 1999. aastast palju muutunud. Rahapesu tõkestamine on üha enam seotud ka teiste kuritegude vastu võitlemisega. Oluliselt mõjutas rahapesu tõkestamise

süsteemi 11.09.2001 toimunud terrorirünnak New Yorgis. 9/11 sündmustest alates on terrorismi rahastamine lahutamatu osa seal, kus räägitakse rahapesu tõkestamisest. Lisaks terrorismi rahastamisele saab välja tuua mitmete riikide initsiatiivi kasutada rahapesu tõkestamise süsteemi ka korruptsiooni tõkestamiseks.

Rahapesu tõkestamise süsteemi seostatakse üha enam ka maksukuritegudega võitlemisega. Alates 2012. aastast on uutes FATF-i soovitusel sisse toodud ka printsiip, et maksukuriteod peavad olema eelkuritegudeks rahapesule, mis siiani paljudes riikides nii ei olnud. Samuti väärrib äramainimist ka 2013. aasta G8 riikide initsiatiiv, milles rõhutati rahapesu tõkestamise süsteemi kasutamise vajalikkust efektiivseks maksupettuste vastaseks võitluseks. Kindlasti väärrib siin meenutamist ka USA surve Šveitsi pangandussüsteemile, mille tõttu on tänaseks olukord kunagises väga kindlas pangasaladuse kantsis hoopis teistsugune kui seda ajaloost võib meenutada.

Era- ja avaliku sektori ühine panus rahapesu tõkestamises on aidanud Eestis vältida selliseid kriise nagu näiteks 2005. aastal eskaleerunud Läti kriis, kus välisriigid survestasid Lätit, osutades selle sektori puudustele rahapesu tõkestamises. Eestil on õnnestunud tänu õigetele valikutele ja kiiretele reageerimistele väliskeskonnas ja siseriiklikele muudatustele säilitada madal rahapesu ja terrorismi rahastamise riskireiting. Näiteks paigutub Eesti USA rahvusvahelise uimastikontrolli strateegia aruande rahapesu tõkestamise sektsioonis ja Basel Institute of Governance rahapesu riskitabelis madalaima riskiga riikide nimekirja.

15 aastaga on rahapesu tõkestamise süsteem Eestis tuntavalt arenenud, kuid see ei tähenda, et poleks enam väljakutseid. Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise riigipoolne koordineerimine on läbi valitsuskomisjoni iga aastaga üha arenenud, kuid siin on veel arenguvõimalusi. Tänapäevase seisuga on süsteemi toimimise teel rida juriidilisi tõkkeid, mille eemaldamine nõuab erinevate ametkondade tihedat koostööd. Samuti on loota, et lähiajal jõuavad Eesti seadustesse ka 2005. aastal vastuvõetud Euroopa Nõukogu rahapesuvastases konventsioonis (nn Varssavi konventsioon) sätestatud põhimõtted. Vastav konventsioon on allkirjastatud, kuid ratifitseerimisprotsess on alles poolleli.

Kokku on rahapesu andmebüroo saanud alates loomisest kuni 2013. aasta lõpuni 97 077 teadet. Esimese aasta 56 teatega võrreldes on viimastel aastatel teadete arv olnud ligi 200 korda suurem. Kuigi rahapesuskeemid ja seetõttu ka rahapesu andmebüroo fookus on ajas mõnevõrra muutunud, saab üldistusena välja tuua, et läbi aegade on peamiseks eelkuritegudeks olnud maksukuriteod (aktsiisi- ja käibemaksupettused), e-kuritegevus (phishing jt) ja kelmused. Kuigi sularaha on jätkuvalt kurjategijatele atraktiivne, on selle kõrvale kerkinud alternatiivsed maksevahendid ja -süsteemid (näiteks WebMoney ja Bitcoin). Nende väljakutsetega tegelemine kuulub rahapesu andmebüroo prioriteetide hulka, et olla samm kurjategijatest ees.

Meil on hea meel, et Eesti on koos Norra ja Sloveeniaga nende kolme riigi hulgas, mille rahapesu tõkestamist hindab Baseli instituut maailmas kõige madalamaks. Rahapesu andmebüroo annab endast jätkuvalt parima, et see jääks nii.

¹ <http://index.baselgovernance.org/>

2. ÜLEVAADE RAHAPESU ANDMEBÜROO TÖÖTULEMUSTEST 2013. AASTAL

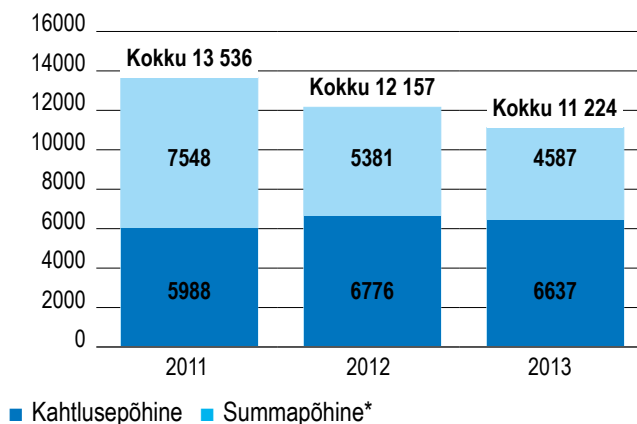
2.1. ÜLEVAADE BÜROOLE LAEKUNUD TEADETEST JA NENDE ANALÜÜSIMISEST

2013. aastal sai rahapesu andmebüroo 11 224 teadet, neist umbes 60% olid kahtlusepõhised (vt joonis 1).

Kahtlusepõhistest teadetest olid 2/3 rahapesu kahtlusega ning ligi 30% terrorismi rahastamise kahtlusega teated (vt joonis 2). Suure terrorismi rahastamise kahtlusega tea-

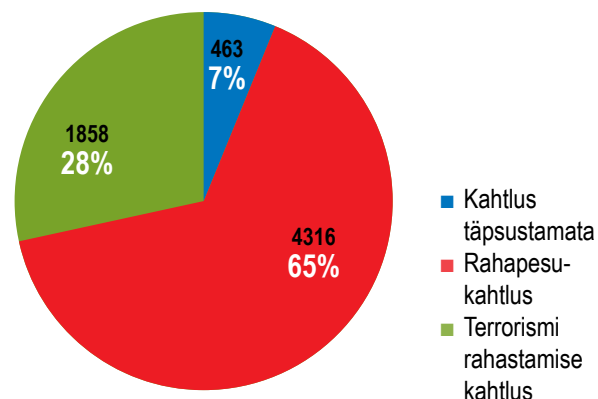
dete arvu põhjuseks on see, et rahasiirdamisega tegelevad ettevõtted peavad rahapesu andmebürood informeerima rahasiiretest kõrgendatud terrorismi rahastamise kahtlusega riikidesse ning tehingutest, mis on seotud kõrgendatud terrorismi rahastamise kahtlusega riikidega.

JOONIS 1. Rahapesu andmebüroole laekunud teadete arv perioodil 2011–2013.

* Märkus: summapõhistes teadetes sisalduvad ka need teated, kus põhjus on märkimata. 2011. ja 2012. aastal oli selliseid teateid kuus, 2013. aastal üheksa.

JOONIS 2. Kahtlaste tehingute jaotumine kahtluse põhisuse alusel perioodil 2011–2013.

Märkus: nendest teadetest, kus oli indikaatoriks „kahtlus täpsustamata“, saabus suur osa (243) välisriikide rahapesu andmebüroodelt.

TABEL 1. Rahapesu andmebüroole laekunud teadete jagunemine teatajate alusel perioodil 2011–2013.

	2011		2012		2013	
	Teateid	% teadetest	Teateid	% teadetest	Teateid	% teadetest
Finantseerimisasutused	9960	73,6	8504	70	7856	70,0
Krediidiasutused	2442	18	2216	18,2	2055	18,3
Muud eraõiguslikud ettevõtjad	571	4,2	785	6,5	547	4,9
Professionaalid	147	1,1	165	1,4	233	2,1
Riigiasutused	194	1,4	252	2,1	276	2,5
Teise riigi asutus	214	1,6	221	1,8	243	2,2
Muud	8	0,1	14	0,1	14	0,1
KOKKU	13 536	100	12 157	100	11 224	100

Sarnaselt varasemate aastatega sai büroo ka 2013. aastal kõige enam teateid finantseerimisasutustelt (70% teadetest) ja krediidiasutustelt (veidi alla 20%).

Rahapesu kahtlusega teadete puhul domineerivad tea-

dete saatjatena krediidi- ja finantseerimisasutused ning professionaalidest notarid. Enamik terrorismi rahastamise kahtlusega teadetest saabus finantseerimisasutustelt seoses tehingutega kõrgendatud terrorismi rahastamise ohu-

TABEL 2. Laekunud teatiste jagunemine teate saatmise põhjuse ja saatja alusel 2013. aastal.

	kahtlus täpsustamata	rahapesu-kahtlus	terrorismi rahastamise kahtlus	summapõhine	KOKKU
krediidiasutused	7	2035	1	12	2055
finantseerimisasutused	81	2058	1842	3875	7856
õnnemängude korraldajad	2	4	14	475	495
isikud, kes teevad või vahendavad tehinguid kinnisvaraga	1	0	0	0	1
kauplejad	3	1	0	43	47
äriühingute teenuse pakkujad	0	1	0	0	1
väärismetalli ja -toodetega tegelevad isikud	2	0	0	1	3
professionaalid	20	47	1	165	233
... audiitorid	0	0	0	36	36
... raamatupidamisteenus pakkujad	0	0	0	1	1
... notarid	6	42	1	125	174
... advokaadid	7	3	0	0	10
... kohtutäiturid	0	2	0	2	4
... pankrotihaldurid	4	0	0	1	5
... muu õigusteenuse osutajad	3	0	0	0	3
riigiasutused	90	170	0	16	276
teise riigi asutused	243	0	0	0	243
muud	14	0	0	0	14
KOKKU	463	4316	1858	4587	11 224

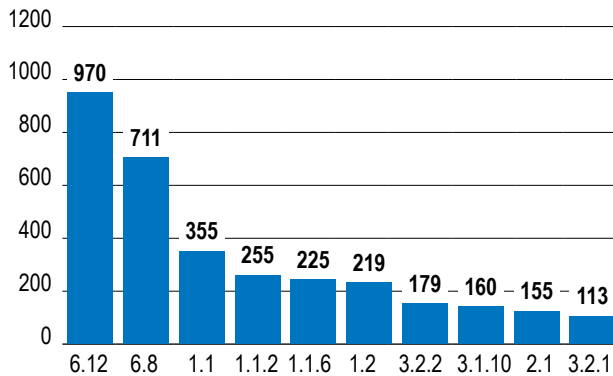

ga riikidesse või sealt pärit isikutega. Ka summapõhistest teadetest pärines enamik finantseerimisasutustelt. Võrreldes paari viimase aastaga pole olulisi muutusi toimunud.

2013. aastal oli rahapesu kahtlusega teadete puhul kõige levinumaks teatamise põhjuseks see, et isik sai või kandis (soovis kanda) raha summas üle 2000 euro (vt joonis 3).

Terrorismi rahastamise kahtlusega tehingute puhul olid 2013. aastal kõige sagedasemateks teatamise põhjusteks ülekanded kõrgendatud terrorismi rahastamise ohuga riikidesse (893) või selliste riikidega seotud isikutega ilma arvet avamata (791).

JOONIS 3. Peamised teatamise põhjused rahapesu kahtluse korral 2013. aastal.

Selgitus:

- 6.12 isik teostab rahasiirde või isikule laekub rahasiire väärtuses üle 2000 EUR
- 6.8 isik teostab ülekandeid teistele isikutele erinevatesse riikidesse, mis ei vasta kliendi tavapärasele tegevusele
- 1.1 variisiku kahtlus füüsilise isiku puhul
- 1.1.2 isik kasutab kõrvalist abi dokumentide täitmisel või ei oska neid täita
- 1.1.6 kliendi suhtes on eelnev rahapesukahtlus
- 1.2 juriidilisest isikust variisiku kahtlus
- 3.2.2 üksik ebatavaliselt suur, harilikule käibele mittevastav ja/või piisavalt põhjendamata välismakse
- 3.1.10 üksik suur või regulaarsed sularaha väljavõtmised ka väiksemates summates pangaautomaadi kaudu
- 2.1 isik ei oska põhjendada teenuse vajalikkust, mille kasutamise eesmärgil krediidi- või finantseerimisasutuse poole pöörduti
- 3.2.1 üksik ebatavaliselt suures summas, harilikule käibele mittevastav ja/või piisavalt põhjendamata siseriiklik makse

VARA KÄSUTAMISE PIIRANGUD

Seadusest tulenevalt on rahapesu andmebürool õigus peatada tehing või piirata vara käsutamist, kui esineb rahapesu või terrorismi rahastamise kahtlus.

2013. aastal piiras büroo konto käsutamist 30 päevaks 91 ning 60 päevaks 32 korral, käsutamise piiranguga summade kogumaht oli 10,1 miljonit eurot. 2013. aasta lõpu seisuga oli rahapesu andmebüroo poolt seatud kehtivaid piiranguid vara käsutamisele summas 1,58 miljonit eurot. Rahapesu andmebüroo kasutas seadusest tulenevaid võimalusi piirata vara käsutamist tegeliku omaniku kindlaks tegemiseni neljal korral kogusummas 800 000 eurot.

2013. aastal taotles rahapesu andmebüroo aktiivselt omanikuta vara riigi tuludesse kandmist. Kahjuks osutus RahaPTS § 40 lõikes 7 sätestatud võimalus praktikas raskesti rakendatavaks. Varasemat riigikohtu lahendit aluseks võttes asusid kohtud seisukohale, et arvelduskontol olev vara kuulub alati omanikule hoolimata sellest, millisel moel see sinna on laekunud. Riigikohtu 21.04.2008 otsuse nr 3-1-1-83-07 kohaselt tuleb **vaatamata vara teise isiku käsutusse usaldamisele** (nt võimaldades talle tehingute tegemiseks juurdepääsu panga arvelduskontol olevale rahale) **pangakontol olevat raha lugeda kontoomaniku omandis olevaks varaks, mitte tegelikult tehinguid teinud isiku varaks.**

Enamikel juhtudest piirab rahapesu andmebüroo arvelduskontodel tehtavaid tehinguid. Nimetatud kohtute seisukoht on arvelduskontodel oleva vara riigi tuludesse kandmise teinud sisuliselt võimatuks. Jätkame 2014. aastal kohtuteed, et saada selgeks kohtute lõplik seisukoht ning vajadusel teeme ettepanekud seaduse muutmiseks, et ta-

2013. aastal piiras rahapesu andmebüroo oma ettekirjutusega kontol või tehingu, ametitoimingu või -teenuse objektiks oleva vara käsutamist 30 päevaks kokku 91 korral kokku ligikaudu 10 miljoni euro väärtuses.

gada seadusandja tahte rakendamise võimalikkus, kuna nimetatud sätte seadusesse sisseviimise eesmärk oli omanikuta vara riigi tuludesse kandmine.

Lisaks piiras rahapesu andmebüroo 2013. aastal ka 12 sõiduauto, üheksa kinnistu ja nelja hoiulaeka käsutamist, mis arestiti hiljem kohtu poolt kriminaalasjade raames.

RAHAPESU ANDMEBÜROO ÕIGUSED TEHING PEATADA, PIIRATA VARA KÄSUTAMIST JA KANDA VARA RIIGI OMANDISSE

Rahapesu andmebüroo võib rahapesu või terrorismi rahastamise kahtluse korral ettekirjutusega tehingu peatada või kehtestada kontrol oleva või tehingu, ametitoimingu või ametiteenuse objektiks oleva vara või muu rahapesu või terrorismi rahastamise kahtlusega vara suhtes käsutuspiirangu kuni 30 ööpäevaks. Samuti võib rahapesu andmebüroo põhjendatud kahtluse korral piirata kinnistusraamatus, laevakinnistusraamatus, Eesti väärtpaberite keskregistris, liiklusregistris, ehitusregistris ja muus riiklikus registris registreeritud vara käsutamist selle säilimise tagamiseks kuni 30 ööpäevaks. Enne selle tähtaja möödumist võib tehingu teha või kontrol oleva või muu vara käsutamise piirangust kõrvale kalduda ainult rahapesu andmebüroo kirjalikul loal.

Rahapesu andmebüroo võib ettekirjutuse alusel piirata vara käsutamist selle säilimise tagamiseks käesoleva paragrahvi lisaks 30-päevasele piirangule kuni 60 ööpäeva võrra juhul, kui:

- vara päritolu kontrollimisel rahapesu kahtluse korral vara valdaja või omanik ei esita rahapesu andmebüroole 30 ööpäeva jooksul alates tehingu peatamisest või konto kasutamise piirangu või muu vara käsutamise piirangu kehtestamisest tõendeid vara legaalse päritolu kohta;

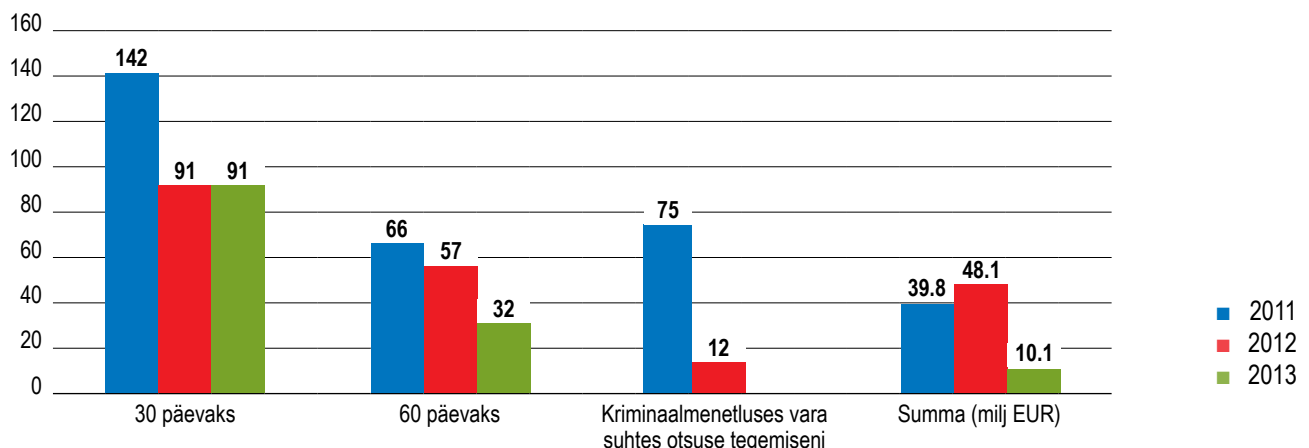
- vara suhtes on kahtlus, et seda kasutatakse terrorismi rahastamiseks.

Kui vara legaalne päritolu leiab rahapesu kahtluse korral tõendamist, lõpetab rahapesu andmebüroo kohe vara käsutamise piirangud.

Kui vara omanikku ei ole õnnestunud kindlaks teha, võib rahapesu andmebüroo taotleda halduskohtult luba vara käsutamise piiramiseks kuni vara omaniku kindlakstegemiseni, seda ka kriminaalmenetluse lõpetamisel, kuid mitte rohkem kui üheks aastaks. Vara valdajal, kelle suhtes vara käsutamise piiramiseks loa andmist otsustakse, on õigus esitada halduskohtule seletus määratud tähtajaks.

Kui ühe aasta jooksul pärast vara käsutamise piirangute kehtestamist ei ole õnnestunud vara omanikku kindlaks teha, võib rahapesu andmebüroo või prokuratuur taotleda halduskohtult luba vara riigi omandisse kandmiseks. Halduskohus otsustab loa andmise kohtuistungil. Vara müüakse täitemenetluse seadustikus sätestatud korras ning müügist saadud summa kantakse riigi tuludesse. Vara väärtusele vastava summa väljanõudmise õigus on vara omanikul kolme aasta jooksul vara riigi tuludesse kandmise päevast arvates.

Joonis 4. Rahapesu andmebüroo poolt kontodele seatud käsutamise piirangud 2011.–2013. aastal.

2.2 ÜLEVAADE BÜROO EDASTATUD MATERJALIDEST

Juhul, kui rahapesu andmebüroo leiab analüüsi tulemusel, et tegemist võib olla rahapesu või terrorismi rahastamise juhtumiga, edastab ta materjali teistele õiguskaitseasutustele. 2013. aastal saatis rahapesu andmebüroo teistele õiguskaitseasutustele 463 materjali, enamik neist olid päringud, vastused päringutele või teabeks saadetud info. Kriminaalmenetluse alustamise otsustamiseks saadeti 17 materjali, neist 12 korral alustas uurimisasutus menetlust (10 korral rahapesu tunnustel ja kahel juhul muu paragrahvi alusel), kolmel juhul keelduti menetluse alustamisest ning kahel juhul lisati materjalid olemasoleva kriminaalasja juurde. Olemasoleva kriminaalasjaga liitmiseks saadeti 74 materjali. Edastatud materjalidega seotud summa ulatus enam kui 2,5 miljardi euroni.

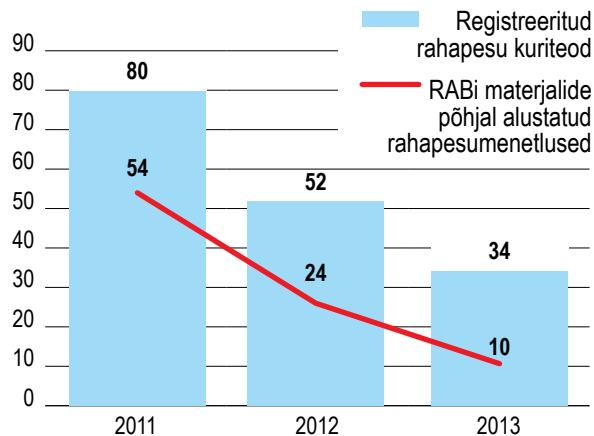
Teabeks edastatud materjalidest läks valdav osa maksuja tolliametile, kuid materjale edastati ka kaitsepolitseiametile, korruptsioonikuritegude büroole, sisekontrollibüroole jm õiguskaitseasutustele. Sealhulgas menetleti 46 taotlust kriminaaltulu tuvastamiseks ja vastati 52 täiendavale õiguskaitseasutuse päringule.

Rahapesu tunnustel alustatud 10 kriminaalasja puhul oli valdavalt oletatavaks eelkuriteoks arvutikelmus (7 juhul). Kahel juhul oli eeldatavaks eelkuriteoks kelmus ja ühel juhul maksupettus.

Seadusest tulenevalt ei edasta rahapesu andmebüroo uurimisasutustele talle laekunud teateid ning ei avalikusta teate saatnud isikut. Küll aga peetakse büroos arvestust

JOONIS 5.

Eestis registreeritud rahapesukuritegude arv ja rahapesu andmebüroo poolt uurimisasutustele edastatud materjalide põhjal alustatud rahapesumenetluste arv aastatel 2011–2013.

Märkus: registreeritud rahapesukuritegude arv pärineb Justiitsministeeriumilt.

edastatud materjalide aluseks olevate teadete osas. Sarnaselt kahe eelneva aastaga põhines kõige suurem osa edastatud materjalidest finantseerimisasutustelt, krediitdiasutustelt ning riigiasutustelt saadud infol.

TABEL 3.
Õiguskaitseasutustele edastatud materjalid 2011-2013.

	2011	2012	2013
edastatud materjalid kokku	459	788	463
kriminaalmenetluse alustamise otsustamiseks	83	47	17
... seisuga 31.12.13 alustatud kriminaalmenetlused	77	41	12
... sh alustatud rahapesumenetlused	54	24	10
olemasoleva kriminaalasjaga liitmiseks	62	50	74
vastused päringutele, saadetud päringud, teabeks	314	691	372
edastatud materjalidega seotud teatiste arv	1712	2087	1827
edastatud materjalidega seotud summad	255,4 mln	280,9 mln	2,56 mld
edastatud materjalidega seotud isikute arv	1429	2109	1764

2/3 edastatud materjalidest põhines 2013. aastal summapõhisest teatamiskohustusest tuleneval infol, mis viitab selgelt, et 2008. aastal rakendunud seadusesäte on rahapesu tõkestamise seisukohalt oluline. Enam kui veerand edastatud materjalides kasutatud teadetest olid rahapesu andmebüroole saadetud rahapesu kahtluse ning vähem kui kümnendik terrorismi rahastamise kahtluse tõttu.

Rahapesu kahtluse põhimestest indikaatoritest domineerivad edastatud materjalide aluseks olnud teadetes sularaha väljavõtmised ning see, et isik teostab ülekandeid, mis pole kooskõlas tema tavapärase tegevusega.

TABEL 4.

Edastatud materjalides kasutatud rahapesu andmebüroole laekunud teadete jagunemine teataja grupi alusel aastatel 2011–2013.

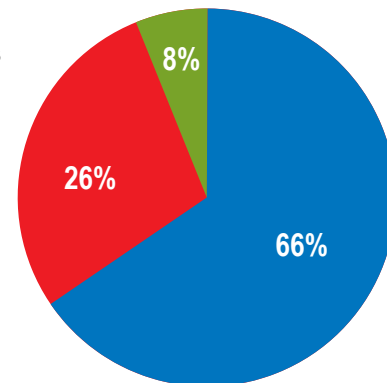
	2013	2012	2011
krediidasutused	269	380	367
finantseerimisasutused	1350	1552	1156
õnnemängude korraldajad	16	12	4
isikud, kes teevad või vahendavad tehinguid kinnisvaraga	1	0	8
väärismetalli ja -toodetega tegelevad isikud	1		
professionaalid	24	16	5
... notarid	24	15	5
... advokaadid		1	
riigiasutused	111	143	105
teise riigi asutused	12	23	21
muud	32	56	37
KOKKU	1816	2182	1703

Edastatud materjalides kasutatud terrorismi rahastamise kahtlusega teadete indikaatorite puhul on selgelt ülekaalus see, et õiguskaitseasutustelt on laekunud eelnev teade isiku kahtlaste tehingute kohta ning sel põhjusel, et isik soovis kanda sularaha kõrgendatud terrorismi rahastamise ohuga riiki ilma, et oleks arvet avanud.

JOONIS 6.

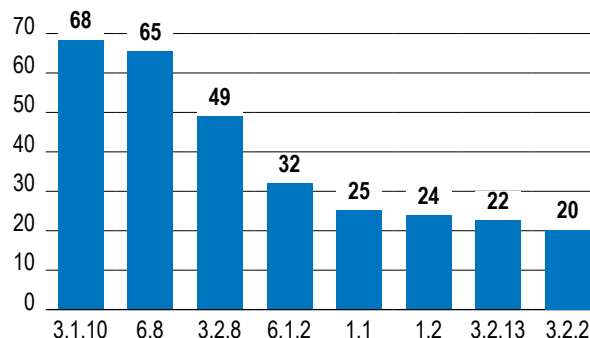
Edastatud materjalides kasutatud teadete jagunemine põhise alusel 2013. aastal.

- Summapõhine
- Rahapesu kahtlus
- Terrorismi rahastamise kahtlus

JOONIS 7.

Levinuimad teatamise indikaatorid edastatud materjalide aluseks olevate rahapesu kahtlusega teadete korral 2013. aastal.

Selgitus:

- 3.1.10 üksik suur või regulaarsed sularaha väljavõtmised ka väiksemates summasdes pangaautomaadi kaudu
- 6.8 isik teostab ülekandeid teistele isikutele erinevatesse riikidesse, mis ei vasta kliendi tavapärasele tegevusele
- 3.2.8 üksik suures summas makse (üle 15 000 euro) või ebaharilikult sagedased maksed ka väikestes summasdes samade osapoolte vahel, kusjuures muud tavapärasele majandustegevusele või kliendi profiilile viitavaid tehinguid kontrol ei toimu
- 6.1.2 isik teostab rahasiirde või isikule laekub rahasiire väärtuses üle 2000 EUR
- 1.1 variisiku kahtlus füüsilise isiku puhul
- 1.2. juriidilisest isikust variisiku kahtlus
- 3.2.13 esinevad muud juhendis nimetatata tunnused ebahariliku tehingu kohta kontrol, mis võivad osutada ebaseaduslikule tegevusele
- 3.2.2 üksik ebatavaliselt suur, harilikule käibele mittevastav ja/või piisavalt põhjendamata välismakse

2.3. SISERIIKLIK KOOSTÖÖ JA KOOLITUSED

2008. aastal jõustunud seaduse kohaselt jaguneb rahapesu ja terrorismi rahastamise alane järelevalve rahapesu andmebüroo, Finantsinspektsiooni, Eesti Advokatuuri ja Justiitsministeeriumi vahel, kusjuures Justiitsministeerium võib selle delegerida Notarite Kojale. Notarite Koda ja Advokatuur teostavad järelevalvet oma liikmete üle. Finantsinspektsiooni järelevalve all on krediidi- ja finantseerimisasutused, kes tegutsevad Finantsinspektsiooni poolt väljaantud litsentside ja tegevuslubade alusel. Seaduses sätestatud korras annavad järelevalveasutused kord aastas ülevaate oma tegevusest rahapesu andmebüroole.

Vastavalt vajadusele ja koostöökokkulepetes kokkulepitud korras vahetatakse informatsiooni, korraldatakse ühisseminare ja konsultatsioone järelevalveasutuste vahel. Rahapesu andmebüroo osaleb aktiivselt rahapesu tõkestamise alase valitsuskomisjoni töös, vaatejana valitsuskomisjoni juurde kuuluva turuosaliste nõukoja juures ning Pangaliidu rahapesu toimkonnas. Need annavad võimaluse tutvustada erinevatele osapooltele rahapesu trende ning arutada seaduse praktikas rakendamise küsimusi. 2013. aasta üheks olulisemaks sündmuseks kogu Eesti rahapesu tõkestamise süsteemis oli sügisel toimunud Moneyvali hindamine. Hindamise ettevalmistamisse olid kaasatud kõik Eestis rahapesu tõkestamisega tegelevad ametkonnad. Hindamise tulemused selguvad 2014. aasta sügiseks, kuid esialgse tagasiside kohaselt jäid hindajad Eesti tööga rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisel rahule.

2013. aastal toimus esmakordselt Eestis ka rahapesu ja terrorismi rahastamise siseriiklike riskide hindamine. Veebruaris 2013 toimus kahepäevane koolitus, kus Maailmapanga esindajad tutvustasid oma meetodikat siseriikliku riskihindamise läbiviimiseks. Selle alusel jätkasid Eesti erinevate ametkondade esindajatest moodustatud töögrupid tööd. Hindamise tulemused selguvad eeldatavasti 2014. aasta esimeses pooles.

Rahapesu andmebüroo pöörab suurt tähelepanu teadlikkuse tõstmisele. 2013. aastal viisid rahapesu andmebüroo ametnikud läbi kümme koolitust ligikaudu 640 osalejale, neist kaks toimus välisriikides

Samuti on väga oluline roll koostööl uurimisasutuste ja prokuratuuriga, mis toimub igapäevaselt kuriteojuhtumite lahendamiseks.

Rahapesu andmebüroo pöörab suurt tähelepanu teadlikkuse tõstmisele. 2013. aastal viisid rahapesu andmebüroo ametnikud läbi 10 koolitust ligikaudu 640 osalejale, neist 2 toimus välisriikides (vt tabel 5). Koolitusi teostati nii krediidi- kui makseteenust pakkuvate asutuste töötajatele, Advokatuuri liikmetele, audiitoritele, prokuröridele, kohtunikele kui kolleegidele Politsei- ja Piirivalveametist. Peamiseks koolitusteemaks oli rahapesu tõkestamine.

TABEL 5. Rahapesu andmebüroo poolt teostatud koolitusseminarid 2011.-2013. aastal.

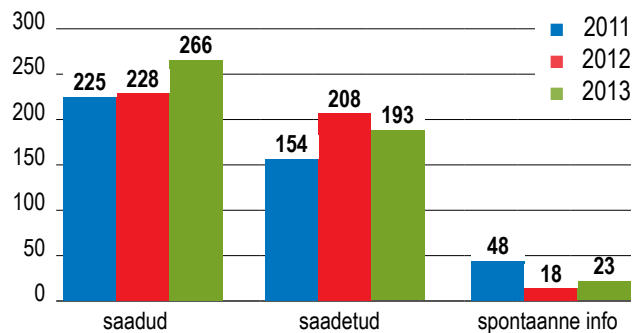
	2011	2012	2013
koolituste arv	17	19	10
osavõtjate arv	~ 680	~ 620	~ 643

2.4. RAHVUSVAHELINE KOOSTÖÖ

Rahvusvaheline koostöö on Eesti rahapesu andmebüroo töö üks alustaladest, kuna jälgede varjamiseks pestakse raha sageli erinevates riikides ning selliste skeemide tõkestamine eeldab riikidevahelist koostööd. Võrreldes eelneva aastaga kasvas 2013. aastal Eesti rahapesu andmebüroole saadetud välispäringute arv, büroo poolt saadetud välispäringute arv vähenes pisut.

Ühtekokku sai rahapesu andmebüroo 2013. aastal päringuid 41 riigist ning saatis 36 välisriiki. Enim välispäringuid saadi traditsiooniliselt Lätist, Soomest ja Venemaalt, kõige rohkem saadeti välispäringuid Lähti ja Venemaale. Keskmine välispäringule vastamise aeg rahapesu andmebüroos on 19 päeva, mis on üks lühemaid maailmas. “Välisriigi rahapesu andmebüroole anti luba rahapesu andmebüroo poolt edastatud info kasutamiseks uurimis- või kohtumenetluses 178 juhul.”

JOONIS 8. Rahapesu andmebüroole laekunud ja saadetud välispäringute arv aastatel 2011-2013.

Selgitus:

spontaanse infoedastusega on tegu, kui rahapesu andmebüroo saadab info teise riigi rahapesu andmebüroole oma algatusel.

2.5. JÄRELEVALVE

Viimastel aastatel on rahapesu andmebüroo keskendunud riskipõhisele järelevalvele. 2013. aastal tegi rahapesu andmebüroo 53 kohapealset kontrolli. Põhirõhk järelevalves oli

TABEL 6.

Rahapesu andmebüroo poolt 2013. aastal tehtud kohapealsete kontrollide jagunemine kontrollitud isiku tegevusala alusel.

	Kohapealsete järelevalvekontrollide arv
Pandimajapidaja	25
Finantseerimisasutus	11
Väärismetalli ja -toodetega tegelev isik	10
Kaupleja	2
Õnnemängude korraldaja	2
Äriühingute teenuse pakkuja	1
Raamatupidamise või maksustamise valdkonnas nõustamisteenuse pakkuja	1
Kinnisvaraga tegeleja või vahendaja	1
KOKKU	53

2014. aastal jätkatakse järelevalvemeetmete rakendamist väärismetalltoodete ja vääriskivide kokkuostu ning hulгимүүгига tegelevad isikute osas.

väärismetalltoodete ja vääriskivide kokkuostu ja hulгимүүгига tegelevatel isikute, nende tegevust toetavate laenuandjate ja pandimajapidajate tegevuse kontrollimisel. Kontrollide tulemusel alustati 11 korral väärteomenetlust ning edastati kolm kuriteoteadet prokuratuurile seoses ebaseadusliku majandustegevuse ning rahapesu kahtlusega.

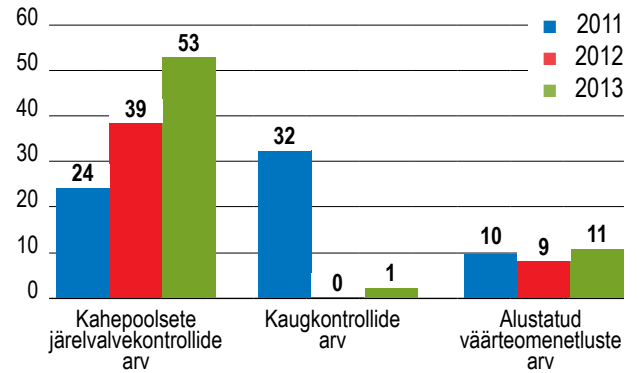
2014. aastal jätkatakse järelevalvemeetmete rakendamist väärismetalltoodete ja vääriskivide kokkuostu ning hulгимүүгига tegelevad isikute osas, samuti pööratakse suuremat tähelepanu kuritegelike ühenduste nõustamise-

ga seotud audiitoritele, raamatupidamise või maksustamise valdkonnas nõustamisteenuse ja äriühingute teenuse pakkujatele. Samuti on kavas erikohustusega isikute teadlikkuse tõstmine rahvusvahelise sanktsiooni seaduse nõuete täitmise osas.

Kõige enam viidi kohapealseid kontrollid läbi pandimajades, finantseerimisasutustes ja väärismetalli ja väärismetallitoodetega tegelevate isikute juures.

JOONIS 9.

Järelevalvekontrollid ja väärteomenetlused perioodil 2011-2013.

3.

RAHAPESU KOHTULAHENDID 2013. AASTAL

2013. aastal jõustus 13 kohtuotsust, kus isikuid süüdistati karistusseadustiku § 394 alusel rahapesus. Neis tunnistati rahapesus süüdi 27 ja mõisteti õigeks kaks isikut. Rahapesu andmebüroo abistas kolleegid kokku viies 2013. aastal isikute rahapesus süüdimõistmisega lõppenud kriminaalmenetluses.

Enamasti oli rahapesu eelkuriteoks arvutikelmus ning skeem lihtne: välisriigis toimepandud arvutikelmuse tulemusel saadud raha kanti Eesti variisikute pangakontodele ning võeti seejärel kas sularahas välja või edastati järgmistele pangakontodele, et raha ebaseadusliku pärisolu väljaselgitamine veel keeruliseks muuta. Selliste „teenuste“ eest võivad variisikud reeglina väikese osa summast endale jätta. Kõiki neid juhtumeid ühendab ka see, et enamasti ei ole tea-

da arvutikelmuse toimepanijad ning variisikud ei tea ka inimesi, kellele nad oma pangakonto kasutada või väljavõetud sularaha annavad. Selliste juhtumitega seoses juhib rahapesu andmebüroo tähelepanu, et ka oma pangakonto kasutada andmine rahapesu toimepanemiseks on kuritegu.

Rahapesu andmebüroo on aidanud tõkestada mitte üksnes rahapesu, vaid ka teiste kuritegude toimepanemist. 2013. aastal jõudis süüdimõistva kohtuotsuseni kohtuasi, kus Tartu maakohus karistas riigile maksukuritegudega sadesse tuhandetesse eurodesse ulatuvat kahju tekitanud kuritegeliku ühenduse liikmeid vangistustega. Kohus konfiskeeris käibemaksupettusega seotud ettevõttelt enam kui 90 000 eurot. See asi algas lõpuks süüdimõistetute kontode käsutamise piiramisega rahapesu andmebüroo poolt.

Kohtuotsusega 1-13-6889 mõistis Harju maakohus 2013. aastal süüdi kolm isikut, kes andsid oma kurjategijatele oma pangakonto andmed ja pangakaardi ning võimaldasid seeläbi kasutada oma kontot rahalisteks tehinguteks. Kontodele kanti Soomes toimepandud arvutikelmuse tulemusena saadud raha, kokku tehti ebaseaduslikke rahaülekandeid erinevate variisikute (mitte ainult nende kolme isiku, kes süüdi mõisteti) kontodele summas enam kui miljon eurot. Süüdimõistetud olid vaid väike osa suurest skeemist, kokku tehti kahjurprogrammi abil 103 loata ülekannet, suur osa neist õnnestus pankadel peatada.

Kohus jõudis järeldusele, et edastades oma pangakontod andmed ja pangakaardi tuvastamata isikule ja võimaldades kanda kuriteo tulemusena saadud vara enda kontole ning lubades teha toiminguid kuriteo tulemusena tema kontole laekunud varaga, mille eesmärgiks

oli varjata vara kuritegelikku päritolu ja selle tegelikku omanikku ning abistada kuritegelikus tegevuses osalenud isikuid, et nad saaksid hoiduda oma tegude õiguslikest tagajärgedest, pani isik toime rahapesule kaasaitamise. Kohus tõi otsuses ka välja, et andes tundmatule isikule enda pangakonto pinkoodid ja pangakaardi, võimaldades sellega enda isiklikule pangakontole ükskõik millist päritolu ja mis eesmärgil raha üle kanda ning seda raha teistele isikutele edasi kanda või sularahas välja võtta, käitub inimene kaudse tahtlusega kaasaitamise toimepanemiseks.

See kohtuasi on ühtlasi ka eduka rahvusvahelise rahapesu tõkestamise koostöö näiteks, kus Soome keskkriminaalpolitsei pöördus Eesti ametivõimude poole, moodustati ühine uurimisgrupp ning uurimine viis lõppkokkuvõttena Eesti variisikute süüdimõistmiseni.

3.1 RAHAPESUSKEEMID

„ARMUKELMUSED“

2013. aastal esines nn armukelmuse juhtumeid, kus raha edastamiseks ja väljapetmiseks kasutati sularaha siirdamise teenust. Selles skeemis otsivad kurjategijad ohvreid internetikeskkonnast, enamasti sotsiaalvõrgustikest ja tutvumissaitidelt ning püüavad emotsioonidele rõhudes raha välja petta. Ohvri palutakse pärast internetis tutvuse sobitamist ning mõneajalist suhtlemist erinevatel põhjustel saata uuele tuttavale raha, lubades see esimesel võimalusel tagastada. Raha palutakse erinevatel põhjustel saata sularahasiirdamise süsteemi kasutades mõne teise isiku või teiste isikute nimele, samuti erinevatesse riikidesse.

Raha saanud isikule saadetud raha loomulikult ei tagastata, hoopis palutakse erinevatel põhjustel raha juurde saata (näiteks toovad kurjategijad põhjenduseks, et nad on kaotatud isikultõendavad dokumendid või et on vaja mingi teenuse eest tasuda, et esimesena saadud rahasumma tagastada). Mõnedel juhtudel saadetakse raha tagastamiseks petetud isikule elektroonses keskkonnas suuremasummaline tšekk, mille isik peaks mõnes krediitiasutuses rahaks vahetama. Sellist tšekki loomulikult pangas ei aktiveerita.

Rahapesu andmebüroo palub suhtuda sellistesse interneti teel sõlmitud tutvustesse ning sel teel laekunud rahapalumistesse ettevaatusega ning kurjategijatele raha mitte anda.

MUUTUNUD KULLASKEEMID

Sarnaselt viimaste aastatega tuvastas rahapesu andmebüroo 2013. aastal mitmeid väärismetallidega (eelkõige kulla ja plaatinaga) seotud kuritegelikke skeeme, mille puhul kahtlustatakse käibemaksupettuseid ja nendega seotud rahapesu. Rahapesu andmebüroo andmetel jääb hinnanguliselt iga kuu riigile laekumata 1 miljon eurot käibemaksu, mida käibemaksu tasumise kohustusega seotud isikud riigilt teiste ettevõtete kaudu tagasi küsivad. Kui varasemalt kasutati skeemis enamasti kulda, siis 2013. aastal lisandusid vääriskivid. Samuti on täheldatud, et käibemaksupettuseid toimepaneivate isikute tegevuse rahastamisega ning valandites tooraine (kulla) tarnimisega on seotud järjest rohkem kuritegelikke ühendusi.

Lisaks põimuvad erinevate finantseerimisasutuste ärihuvid kuritegelike skeemidega, kuna skeemides kasutatud sularaha ning investeerimiskuld on põhiliselt pärit Eestis registreeritud finantseerimisasutustelt. Kindlasti aitaks kaasa skeemide vähendamisele, kui investeerimiskulla osas piirata sularaha arvelduste mahte ning kohaldada hoolsusmeetmeid tugevdatud korras.

Kuna 2013. aastal suurenes kuritegelikke ühenduste huvi antud kuriteoliigi vastu, siis on jätkuvalt väärismetalltoodete ja vääriskivide kokkuostu ja hulgimüügiga tegelevad isikud rahapesu andmebüroo suurendatud huvi ja ja-relevalve all.

BITCOIN

2008. aastal loodud virtuaalraha skeemi Bitcoin on Eestis hakatud viimastel aastatel üha laialdasemalt kasutama. Eestis kauplevad isikud Bitcoiniga hetkel hobikorras, mõnedes kauplustes saab kaupade eest maksta bitimüntides.

Rahapesu andmebüroo juhib tähelepanu, et reguleerimata anonüümset maksekeskkonda, mille üle ei teostata järelevalet, võidakse kasutada rahapesuks, terrorismi rahastamiseks või muudeks ebaseaduslikeks tegevusteks. Näiteks Hiina keelas oma pankadel Bitcoin virtuaalvaluutat sisaldavate tehingute käitlemise. Ka Ameerika Ühendriikides väldivad pangad virtuaalrahaga toimetavaid ettevõtteid, kuna viimaste puhul on rahapesu ja muu illegaalse äritegevuse risk kõrge. Samasugust muret on viimasel ajal väljendanud paljud keskpangad kogu maailmas.

2013. aasta lõpus oli ka Eestis esimene Bitcoin juhtum, kui isiku X kontole laekus välismakse isiku C kontolt, mille kohta saabus teade välispangast A pettuse kohta. Isik X ise väitis end olevat müünud portaali localbitcoins.com kaudu virtuaalraha bitimüntide ning kontole laekunud raha oli tasu tema poolt müüdud „kauba“ eest. Tehingu sisu oli järgmine: suhtlus müügitehingu kohta algas osapoolte vahel portaalis localbitcoins.com. Isik X pani localbitcoins.com portaali kasutajanime M all kuulutuse bitimüntide müügiks hetke turuhinnaga. Teine võrgusolev isik R kasutajanimel K reageeris pakkumisele ja teatas ülekande teostamisest bitimüntide eest M-i pangakontole. Isik X, saades võrguhaldurilt spetsiaalse tehingu kinnituskoodi, vabastas oma bitimüntide

mündid bitimündi „hoiusest“ (escrow), edastades need seeläbi ostja kasutajanimiga K bitimündikontole.

Isik X ei saanud seostada välispanga kontoomanikku C bitimüntide eest ülekande teinud ostjaga R kasutajanimiga K, kuna ostja R identifitseerimisandmetest olid talle teada vaid e-posti aadress ning telefoninumber. localbitcoins.com portaalis võib endale teha kasutaja aadresse nii palju kui isik ise suudab hallata, registreerumisel võib isik sisestada ükskõik millise kasutajanime, telefoninumbri ja meiliaadressi. Kõik isiku kontaktandmed võivad seega olla ajutised. Vaidluste korral on kannatanul võimalik localbitcoins.com portaali administraatorilt saada kasutajanime järgi portaali sisenenud IP-aadressid, kuid tehingut tühistada ei ole enam võimalik.

Alternatiivsed maksevahendid kätkevad endas rahapesu riske. Rahapesu andmebüroo materjalide põhjal on alustatud kriminaalmenetlust, kus skeemi oluliseks komponen-

diks on Bitcoinide ost-müük. See juhtum on seotud võimaliku arvutikelmusega, kus Bitcoinini vahendajale saadeti nende ostmiseks teise isiku pangakontolt varastatud raha.

Rahvusvaheliselt on laineid löönud veebileht Silk Road, mille kaudu kaubeldakse illegaalsete narkootikumidega ja kus kasutatakse tasumiseks anonüümsust pakkuvaid Bitcoine. USA föderaalagendid on selle juhtumi uurimisega seoses vahistanud näiteks ka isikuid, kes on rohkem kui miljoni USA dollari eest müünud Bitcoine isikutele, kes kasutasid Silk Roadi teenuseid.

Lisaks rahapesuriskidele on tarbijate peamiseks ja loode-tavasti teadlikult võetud riskiks see, et Bitcoinil ei ole mingit muud väärtust kui nõudlus selle vastu. Kui huvi selle krüptovaluuta vastu lahtub, jääb selle valdajale vaid 33 tähemärgiline tekstijupp. Samuti ei saa välistada pahatahtlikku süsteemi häkkimist, mis kukutaks Bitcoinide usaldusväärsuse ja viiks seega ka rahalise väärtuse nulli.

MIS ON BITCOIN?

Bitcoinis väljenduv väärtus ei ole ranges mõttes rahaline, see ei loo nõuet Bitcoinide väljaandja vastu ja Bitcoine ei väljastata „rahalise sissemakse eest saadud summa nimiväärtuses“. Seetõttu ei ole Bitcoin e-raha asutus makseasutuste ja e-raha asutuste seaduse tähenduses. Nõustume ka Finantsinspektsiooni seisukohaga, et Bitcoinide vahendamine (edastamine müüjalt ostjale) või nendega iseseisvate tehingute tegemine (nt kauba või teenuste eest tasumine Bitcoinidega) ei ole käsitletav makseteenuste osutamisenä.

Rahapesu andmebüroo hinnangu kohaselt ei ole Bitcoin ka väärt-paber väärt-paberituru seaduse § 2 mõistes, kuna sellel puuduvad väärt-paberile omased tunnused. See tähendab, et ei kaasne varalist õigust või kohustust ega sõlmitta lepingut teise osapoolega. Meile teadaolevalt ei ole Bitcoinil konkreetset emiteerijat ega lepingu osapoolt.

Täiendavalt tuleb hinnata, kas Bitcoin on kaup (commodity) või sell-ega seotud tuletisinstrument. Euroopa Liidu finantsvaldkonna õigus (eelkõige direktiiv 2004/39/EÜ ja määrus (EL) nr 575/2013) kaupa ei defineeri. Üldtunnustatud arusaama kohaselt on kaup materiaalne asi, millega kaubeldakse või millega saab kaubelda järelturul, näiteks põllumajandussaadused, mineraalid (sealhulgas nafta) või väärismetallid (välja arvatud kuld kangidena), millega kaubeldakse rahvusvahelistel turgudel.

Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse (edaspidi

RahaPTS) § 6 lõike 4 mõistes on Bitcoinide ostul, müügil, vahendamisel alternatiivsete maksevahendite teenuse pakkumise tunnused. RahaPTS § 52 kohaselt peab alternatiivsete maksevahendite teenuse pakkuja ennast majandustegevuse registris registreerima. Samuti peab alternatiivsete maksevahendite teenuse pakkuja täitma RahaPTSist tulenevaid kohustusi (hoosusmeetmed, teatamiskohustus jm), eeskätt § 15 lõikes 8 sätestatud silmas pidades.

Käibemaksuseaduse (KMS) § 16 lõikes 21 on sätestatud maksu-vabade finantsteenuste loetelu ning teenuste pakkujast lähtuvalt selles erisusi ei tehta. Kui loetelus nimetatud finantsteenuste osu-tamiseks on kehtestatud erinõuded teiste seadustega, siis teenuse liigi määramisel on aluseks vastav eriseadus. KMS tugineb EL käibe-maksuregulatsioonile, mis ei näe ette alternatiivsete maksevahendite teenuste käsitlemist finantsteenustena. Alternatiivsete makseva-hendite teenuse osutamine KMS mõistes ei kuulu finantsteenusele kohaldatava maksuvabastuse alla, mistõttu Bitcoiniga kauplemisel tekkiv käive maksustatakse.

Tulumaksu kontekstis käsitletakse Bitcoinini tulumaksuseaduse (TuMS) § 15 lõike 1 tähenduses varana. Tulumaksuga maksustatakse sellisel juhul vara võõrandamisest, sh vahetamisest, saadud kasu (TuMS § 15 lg 1 ja § 37 lg 1). Kui isiku tegevus Bitcoinidega vastab TuMS § 14 lg 2 tingimustele, maksustatakse teenitud tulu ettevõtlustuluna, sh sotsiaalmaksuga.

4. ETTEVAATAVALT AASTASSE 2014

2014. aastal suvel toimub MONEYVAL-i hindamise eelkaitsmine ja septembris plenaaristungil kaitsmine. Samuti jõuab lõpule riigi rahapesu riskihindamise protsess. Ilmselt jõutakse 2014. aastal ka nn neljanda rahapesu tõkestamise direktiivi vastuvõtmiseni. Alates 2005. aastast, mil jõustus praegune direktiiv ehk viimase kümne aastaga on rahapesu tõkestamise valdkonnas palju muutnud, muuhulgas uuendati veebruaris 2012 rahapesu tõkestamise alaste regulatsioonide alust ehk FATF-i soovitusi. Neljas direktiiv toob endaga kaasa palju muudatusi siseriiklikus seadusandluses ning ei ole välistatud, et rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seadus saab uue redaktsiooni.

Väga suuri muutusi rahapesu trendides rahapesu andmebüroo ette ei näe. Kindlasti jätkuvad rahapesuskeemid, mis on seotud maksupettustega ning lähinaabritega. Aktiivsemaks võib muutuda sularaha ülepiirilise vedu, mis on kahel viimasel aastal olnud madalama aktiivsusega. Lisaks oleme valmis krüptovaluutadega seotud skeemide kasvuks, kus küll juhtumite arv loodetavasti oluliselt ei kasva, kuid mille skeemid pakuvad kindlasti 2014. aastal väljatuleid nii pankadele kui rahapesu andmebüroole.

Senine registreerimiskohustus majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi majandustegevuse registris asendub tulevikus eelnõu kohaselt tegevusloaga.

Suureks muudatuseks, mis hetkel on küll alles seaduseelnõu staadiumis, on rahapesu andmebüroo poolt tegevuslubade väljastamine. Senine registreerimiskohustus majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi majandustegevuse registris asendub tegevusloaga. Eelnõu kohaselt puudutab see neid finantseerimisasutusi, mis ei ole finantsinspektsiooni järelevalve all ning lisaks ka usaldusfondide ja äriühingute teenuse osutajaid, valuutavahetuse teenuse osutajaid, alternatiivsete maksevahendite teenuse osutajaid ja pandimajateenuste osutajaid.